

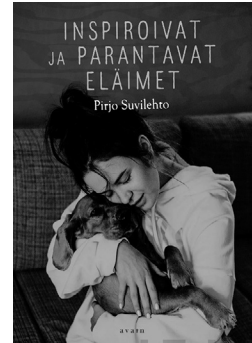
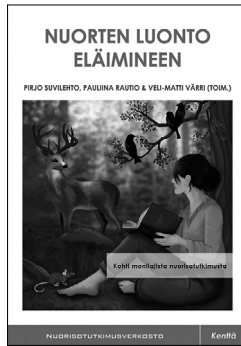
Ihmisen mahdollisuuksista kohdata toislaajiset eläimet

Päivi Koponen

Pirjo Suvilehto (2022) *Inspiroivat ja hoitavat eläimet*. Avain-kustannus, 200 s.

Pirjo Suvilehto, Pauliina Rautio & Veli-Matti Värri (2023) (toim.) *Nuorten luonto eläimiseen. Kolme monilajista nuorisotutkimusta*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 246, 213 s.

Vaikka koko ajan kasvava tutkimuskenttä ohjaa katsomaan uudelleen ihmisen paikkaa maailmassa, on ihmisen suhde toislaajisiin eläimiin yhä radikaalisti vinoutunut. Tarvitaan lisää näköaloja ihmisen vastuusuhteeseen muita elämänmuotoja kohtaan. Pirjo Suvilehdon autobiografinen tietokirja *Inspiroivat ja hoitavat eläimet* kuvaa ihmisen mahdollisuuksia kohdata ei-ihminen hoivaavissa terapiasuhteissa, eläinavusteisessa kasvatustoiminnassa, opetuksen käytänteissä sekä taiteen vaikutuksellisuudessa. *Nuorten luonto eläimiseen* -kokoelmateos taas esittää erityisesti kasvatukselle kysymyksen siitä, miten nuoria olisi mahdollista ohjata näkemään toisin ja toimimaan toisin suhteessa muihin elämänmuotoihin. Kokoelmateos käsittää kuusi kasvatuksen, kirjallisuudentutkimuksen, koulutuksen ja taiteen alan vertaisarvioitua artikkelia, kaksi puheenvuoroa ja yhden vertaisarvioimattoman artikkelin.

Hoivaavat suhteet

Ei-ihmisten kyky vaikuttaa tulee ilmeiseksi eläinyksilöön kiintymisen kautta, kuten Tuure Tammi ja Riikka Hohti kuvaavat *Nuorten luonto eläimiseen* -teoksen kuuluvassa artikkelissaan ”Kolme pientä hiirtä – Nuoret ihmiset ja muut eläimet kaveruuden, vipellyksen ja väkivallan sommitelmassa”. Tarkasteltavana on peruskoulun sisään rakennettu kasvihuone, jossa nuoret harjoittelevat hiirten hoivaamisen kautta kiintymisen ja luopumisen kokemuksia. Sosioemotionaalisten taitojen oppiminen ei tarkoita kuitenkaan automaattisesti eläinten hyvinvointia, sillä ”muille eläimille jää usein avustajan, jopa välineen rooli” (s. 39).

Päivi Murasen artikkeli ”Lukulemmikkinä kirjastossa – nykykoiran elämää” avaa eläinavusteisuuden mahdollisuuksia esimerkiksi lukemisen kulttuuriin kasvattamisessa. Vaikka eläinavusteisessa toiminnassa pyritään varmistamaan eläimen perustarpeiden täyttyminen, on kyse kuitenkin koiran asemoimisesta ihmisen hyvinvointia palveleviin työtehtäviin.

Eläinavusteisuuden käytännötkään eivät siten ole itsestään selvästi ihmiskeskeisyyden ulkopuolella.

Mikko Rosenbergin artikkeli ”Lemmikki-rakkautta monilajisissa kodeissa ihmisten kertomana” valottaa sitä, miten jaettu arki rakentaa pohjan lemmikkieläinrakkauden muodostumiselle. Artikkelin ohjaa merkittävän kysymyksen äärelle: ”Millä tavoin ihminen kykenisi myötälämään ja kantamaan huolta myös niistä kanssaeläjästä, joiden kanssa hän ei jaa arkeaan ja kotiaan” (s. 85).

Inspiroivat ja hoitavat eläimet -teos perustelee hoivaavien suhteiden luomisen osin fysiologisesta näkökulmasta. Mielihyvähormoni oksitosiinin erittyminen aktivoituu ”automaattisesti niin hoitajassa kuin hoidettavassakin” (s. 31). Tästä näkökulmasta teoksen esimerkit kuntoutuksessa käytettävistä koirista, neuropsykiatrisessa valmennuksessa työskentelevistä alpakoista ja psykoterapiassa työskentelevistä hevosista tuntuvat lohduttavilta mahdollisuuksilta.

Kasvattavat suhteet

Suvielise Nurmi toteaa *Nuorten luonto eläimiseen* -kokoelman artikkelissaan ”Suhteissa syntyvä toimijuus – kestävyysmuutoksen siemeniä lasten luontosuhteessa”, että kasvattavalla yhteisöllä on ratkaiseva merkitys lapsen luontosuhteen rakentumisessa. Lapsi todennäköisesti hyväksyy eläimen kulttuurisen objektivoinnin, mikäli narratiivista vieraannuttamista käytetään yhteisössä, jonka hoivasta lapsi on riippuvainen. Artikkelin haastakin luomaan kasvatusympäristöjä, jotka tukevat monilajisen elämän kannalta eettisen toimijuuden rakentumista.

Jussi Mäkelän artikkeli ”Taidekasvatuksen askelia kanssaolemisen dialogiin” ehdottaa koulun taito- ja taideaineiden opettamista väyläksi kaikkea elämää (tai Mäkelän sanoin

”eloa”) kunnioittavan moraalisubjektuuden synnyttämiseen. Tästä näkökulmasta kasvatuksen päämäärä ei voi olla hyödyn tavoittelussa vaan sen katsomisessa, mitä maailma opettaa. Oppiminen on avautumista muiden elämänmuotojen kanssa dialogiin, jossa ”ei tarvitse elää kuin olisimme yksin” (s. 128).

Kielelliset suhteet

Konkreettisten eläinsuhteiden rinnalla *Inspiroivat ja hoitavat eläimet* -teos tarkastelee kiinnostavasti sitä, miten kaunotaiteiden eläin-kerronnan hetket voivat saada havahtumaan toisilajisten kykyyn vaikuttaa. Suvilehto sivuaa esimerkkien lomassa Jacques Derridan ajatusta eläimen teeskentelemättömän katseen alla riisutuksi tulemisesta. Paljastavatko kirjallisuuden eläinrepresentaatiot oikeastaan enemmän lukijasta kuin kuvatuista toisilajisista?

Kaisu Rättyä, Ellinoora Hakala ja Reetta Matilainen tarkastelevat artikkelissaan ”Ahdistuksen kautta aktiiviseksi ilmastotoimijaksi – kuvakirjojen diskurssit ja ekologiset tapahtumaympäristöt” ilmastoaiheisia kuvakirjoja saadakseen käsityksen siitä, miten ilmastokriisistä kerrotaan lapsille sekä siitä, millaisia tekoja lapsille ehdotetaan kirjallisuuden keinoin. Avatut esimerkit voivat toimia kiinnostavana lähtökohtana ekokriittiselle kirjallisuudenopetukselle.

Virpi Kaukio keskittyy artikkelissaan ”Suolintu ja poika. Monilajisia kohtaamisia nuortenromaanissa Kaakkurin huuto” Tuomo Kuitusen nuortenromaniin, joka avaa spekulatiivisen tilan tarkastella ympäristötietoisuuden nuoren pojan ja lintuisen suhteen rakentumista. Merkittävää on se, että romaani kutsuu kuvittelemaan kanssakasvamista harvinaistuvien kaakkurien rinnalla.

Teosten keskeisin anti on lisätä ymmärrystä siitä, että pelkästään ihmisen toiminta ei ole maailmaa muuttavaa: ihmiset ja

ei-ihmiset vaikuttavat ja tulevat vaikutetuiksi jatkuvasti suhteissa toisiinsa. Vaikka teokset esittävät havahduttavia tulokulmia ihmisen suhteista ei-ihmiseen, jäävät kokoelmateoksen kirjoittajat välillä – akateemisen etiketin mukaisesti – teoreettisen välimatkan päähän kuvatuista eläinsuhteista. Suvilehto kuvaa taas tietokirjassaan ilahduttavan rehellisesti:

”[A]ina en tiedä, miten pitäisi mistäkin asiasta ajatella ja mitä mieltä olla” (s. 13). Vaikka Suvilehdon teos saattaakin paikoitellen kaivata vahvempaa kiinnittymistä teorian tietoon, avaavat teokset tilan jatkotutkimukselle: miltä ei-ihmistä koskeva osittainen ja väistämätön tietämättömyys tuntuu, ja miten nämä tunteet ohjaavat ajattelua ja tekoja?